

POLICY BRIEF CENTRA ZA MIROVNE STUDIJE

NE-FUNKCIONALNA INTEGRACIJA ZA IZBJEGLICE

Što sve država nije učinila za izbjeglice?

***IZBJEGLICE** - tražitelj/ica međunarodne zaštite i osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita

***TMZ** - tražitelj/ica međunarodne zaštite

***OMZ** - osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita

***MZ** - međunarodna zaštita može biti azil ili supsidijarna zaštita

1. POSTUPAK DOBIVANJA MEĐUNARODNE ZAŠTITE

- **Postupak dobivanja međunarodne zaštite jako dugo traje.** U pravilu 6 mjeseci, no može produžiti za još 9 mjeseci, ali ponekad potraje i dulje. Zbog dugotrajnosti i neizvjesnosti postupka, mnoge osobe napuštaju Hrvatsku te odlaze u druge zemlje koje imaju razvijeniji sustav primitka izbjeglica. U posljednje vrijeme su česti slučajevi povratka u matičnu zemlju zbog zabrinutosti za ostale članove obitelji.
- Tražiteljima međunarodne zaštite **pri usmenom obrazloženju odbijanja dodijele međunarodne zaštite često biva rečeno kako dolaze iz područja koje nije zahvaćeno ratom** te da u tim područjima mogu živjeti sigurno. Primjer je to koji često izriču osobe iz Iraka – osobe kojima obitelji i prijatelji pogibaju od posljedica bombaških napada.
- U drugostupanjskom postupku traženja međunarodne zaštite, koje de facto znači **pokretanja žalbe na odluku MUP-a**, TMZ često nisu pojašnjena njihova prava i procedure kroz koje prolaze. TMZ koji nemaju vlastita sredstva imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć u upravnom postupku, međutim u praksi se znalo dogoditi da odvjetnici zahtijevaju avansnu uplatu, zbog toga što Upravni sud ponekad zna na kraju poništiti odluku MUP-a prema kojoj osoba ima pravo na besplatnu pravnu pomoć. Također, česte su pritužbe na odvjetnike koji ih zastupaju: prekratke konzultacije, manjak informacija o postupku i tome što je sve i na koji način bitno spomenuti tijekom saslušanja itd.

- Kada nakon negativne odluke Upravnog suda, TMZ pokrene naknadni zahtjev, s namjerom da se odgodi odluka o prisilnom udaljenju, osoba ima pravo na boravak i smještaj, no u trenutku kada MUP donese **negativno rješenje, sa stupanjem na snagu izvršnosti te odluke osoba gubi pravo na boravak i smještaj iako je primjerice podnijela žalbu na tu odluku**. Ista prava gubi i ako podnese još jedan naknadni zahtjev.

2. OBRAZOVANJE

- **Hrvatski jezik**

RH tražiteljima međunarodne zaštite ne osigurava tečaj učenja hrvatskog jezika, poduke provode nevladine organizacije i volonteri. Osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita, zakonom je zajamčeno pravo na tečaj hrvatskog i propisan jedan semestar učenja hrvatskog jezika. Država je samo u 2015. godini ispunila tu obvezu. U 2016. godini još uvijek nije proveden natječaj, pa tako niti odabrana škola koja će provoditi tečaj. Zbog toga osobe koje su ove godine ostvarile zaštitu još uvijek ovisе o podršci volontera. Istovremeno, dok država ne provodi vlastite obveze, zakon predviđa da osobe s međunarodnom zaštitom u slučaju neredovitog dolaska na tečaj plate troškove tečaja.

- **Predškolsko obrazovanje (vrtići)**

Uključivanje djece tražitelja azila u vrtiće ne funkcionira te oni dane provode u Prihvatilištu.

Uključivanjem određenih organizacija u rad u Prihvatilištima, osigurale su se kreativne i odgojne radionice za djecu, koje donekle popunjavaju sadržaj koji država propušta osigurati.

- **Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje**

Maloljetnici imaju pravo na osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje, a odrasle osobe si moraju same platiti školovanje, ukoliko se žele školovati. Za djecu bi država trebala osigurati pripremnu nastavu prije upisivanja u školu te dopunsku nastavu hrvatskog tijekom trajanja nastave. Često djeca provedu po godinu dana u Hrvatskoj bez da budu pravovremeno i na odgovarajući način uključena u školovanje. Također, rijetke su škole koje u svoju nastavu uključuju djecu OMZ ili TMZ. Učitelji i profesori nisu obučeni za specifične potrebe te djece i često nemaju dovoljno razumijevanja, a ne postoje asistenti u nastavi koji bi toj djeci pružali podršku.

- **Visokoškolsko obrazovanje**

Djeca osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita nemaju pravo na državnu stipendiju.

Istovremeno, fakultet mogu upisivati ili kao stranci ili kao hrvatski državljani. Ako upisuju kao hrvatski državljani, trebaju položiti državnu maturu i imati domovnicu i rodni list (koje nemaju); dok u slučaju upisivanja kao stranci, imaju skuplje školarine.

3. SOCIJALNA ZAŠTITA

- **Novčana pomoć**

Osobe koje su u postupku traženja međunarodne zaštite dobivaju novčanu pomoć od 100 kn mjesečno, dok osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom, ukoliko nisu zaposlene, imaju pravo na 800 kn novčane pomoći (pravo jednako pravu koje uživaju hrvatski državljani). Do problema često dolazi kada osoba dobije MZ, a nadležnim institucijama treba dulje vrijeme za osiguranje stana u koji bi bila premještena. Zakon o socijalnoj skrbi propisuje kako osobe smještene u ustanovama socijalne skrbi (što je u ovom slučaju Prihvatilište) nemaju pravo na primanje novčane pomoći jer im je osnovna socijalna skrb osigurana u ustanovama kojima borave - smještaj, obroci i humanitarna pomoć. To osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom dovodi u položaj da ostaju bez ikakve novčane pomoći, a pritom su jedna od najteže zapošljivih društvenih skupina u Hrvatskoj i često nemaju vlastita sredstva za život.

- **Smještaj**

Država nije osigurala odgovarajuća državna stambena rješenja u prve dvije integracijske godine, što je dužna napraviti prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. Ne postoji sustav aktivnog pronalaska smještaja za OMZ, bilo da se radi o državnim stanovima ili stanovima koji se unajmljuju na tržištu najma.

- **Odnos s lokalnom zajednicom**

Tražitelji međunarodne zaštite su smješteni u **Prihvatilištima koja se nalaze na rubnim dijelovima grada**, što dodatno otežava komunikaciju s lokalnim stanovništvom.

Nadležne institucije nisu uložile napore u izgradnju odnosa s lokalnom zajednicom koja se nalazi u neposrednoj blizini Prihvatilišta, što je u nekoliko navrata dovelo do netrpeljivosti od strane stanovnika prema TMZ.

U Kutini ne postoji dovoljno psihosocijalnih programa u koje bi se TMZ mogli uključiti – nedostatak jezičnih radionica, radionica stjecanja vještina, integracijskih radionica i slično.

Prihvatilište u Kutini se tako nalazi na samom ulazu u grad (neposredno nakon naplatnih postaja, nakon silaza s autoceste) te **ne postoji nogostup** po kojem se može hodati do grada, pa mnogi TMZ pješake cestom što je vrlo opasno za njih i za stanovnike Kutine koji voze tom cestom – i jedni i drugi mogu stradati.

4. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

- Svi TMZ imaju pravo na **hitnu zdravstvenu pomoć i na prijeko potrebno liječenje**. Poteškoće se u praksi javljaju u situacijama u kojima medicinsko osoblje treba procijeniti zdravstvena stanja osoba koja spadaju u uslugu prijeko potrebnog liječenja. Bilo je slučajeva u kojima je medicinsko osoblje odbijalo pružati pomoć osobama koje su evidentno bile u stanju za prijeko potrebno liječenje (primjer iz kampa u Slavenskom Brodu – Ministarstvo zdravlja nije reagiralo i osiguralo liječenje za dvoje djece od kojih jedno boluje od encefalitisa, a drugo od dječje paralize – liječenje im je osigurano tek nakon intervencije i inzistiranja jedne humanitarne organizacije). Osim toga, svi lijekovi ili dodatne pretrage koje izlaze iz domene hitne medicine dodatno se naplaćuju te njihov trošak osobe moraju same snositi; što je osobama kojima jedina novčana pomoć iznosi 100 kn mjesečno gotovo neostvarivo.
- Osoba kojoj je odobrena međunarodna zaštita u RH ima pravo na **puno zdravstveno osiguranje** koje financira Ministarstvo zdravlja. Osoba pritom ne dobiva zdravstvenu iskaznicu, već kod liječnika dolazi s iskaznicom dozvole boravka, a liječnik na temelju podataka o osobi izdaje račun Ministarstvu zdravlja i ono pokriva trošak. Nažalost, praksa pokazuje kako velik broj liječničkih ordinacija nije upoznat s time te često traže osobe u bazi Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. To osobe s odobrenom zaštitom nerijetko dovodi u neugodnu situaciju, jer ih liječnici ne žele primiti i zahtijevaju od njih zdravstvene iskaznice.
- Često prilikom liječničkog pregleda dolazi do nerazumijevanja između liječnika i TMZ/OMZ – iz razloga što osoba ne govori hrvatski jezik ili liječnik ne govori engleski jezik. S obzirom da se radi o zdravstvenom stanju osoba, smatramo nužnim uključiti prevoditelje u liječnički pregled kako bi liječnik mogao postaviti točnu dijagnozu.
- U Prihvatalištu u Kutini liječnik ne dolazi redovito već samo na poziv, što TMZ otežava kontinuiranu brigu o svom zdravlju. U ovom Prihvatalištu borave ranjive skupine, među kojima su djeca, žene i starije osobe – što njihovu ranjivost dovodi u nepovoljan položaj. Osim toga, svi specijalistički pregledi obavljaju se u bolnici u Sisku – do koje je TMZ teško doći.

5. ZAPOŠLJAVANJE

- Sustav priznavanja obrazovnih i strukovnih kvalifikacija OMZ nije razvijen.

- Dodatno obrazovanje ili strukovno usavršavanje OMZ plaćaju same ili im to osiguravaju organizacije civilnog društva kroz kratkotrajne projekte.
- Ustanove za obrazovanje odraslih često postavljaju kriterije upisa na tečajeve usavršavanja koje OMZ ne mogu ostvariti jer naprosto ne posjeduju tražene dokumente (primjerice, domovnicu).
- Tržište rada ne prepoznaje OMZ kao ranjivu skupinu kojoj bi trebalo otvoriti put ka zapošljavanju i usavršavanju.

Zagreb, srpanj 2016. godine